

Zapeljevanje s filmskimi podobami

Nina Cvar

Zapelji me (2013, Marko Šantić) je eden tistih filmov, katerega premišljeno posnete podobe, ki z drugimi elementi filmskega jezika tvorijo čvrsto celoto, se hitro udomačijo v gledalčevih spominskih vijugah. Suvereno delo, za katerega je Šantić na letošnjem 16. FSF prejel tudi vesno za najboljšo režijo, simbiotično utripa z dobro igro zasedbe, izbrano fotografijo in nevsljivo, taktno odmerjeno zvočno kuliso. Celovečerni prvenec zapelje z dihajočo realistično reprezentacijo odrasčanja v disfunkcionalnih družinah, ki zavoljo izbranega reprezentacijskega modusa prerašča okvire intimnega psihologizma, ne nazadnje izrisujoč tudi portret neke generacije – generacije, ki so jo tisti, ki bi morali zanjo poskrbeti, pustili na cedilu.

Prepričljiva vizualizacija zgodbe o devetnajstletnem Luki (Janko Mandić), ki večji del otroštva preživi v mladinskem zavodu, ker mama (Nataša Barbara Gračner) zanj ni zmožna skrbeti, prebija standarde ekranizacij tovrstne tematike. Šantić, ki je napisal tudi scenarij, namreč v film vnese nekaj aktualno univerzalnega, kar gre onkraj konkretnega časa in prostora, a hkrati obe dimenziji popolnoma vsrka v posnete podobe distinktivne barvne skale ter zvoka in glasbe, ki jo

je prej premalo kot preveč. V tem oziru je Šantićev prvenec blizu novemu filmskemu realizmu, na primer ustvarjanju izvrstne Ursule Meier, pa tudi velikih bratov Dardenne. Vsi ti ustvarjalci namreč uspejo iz povsem konkretne zgodbe iztisniti tisto znamenito realistično podmeno o predstavljanju sveta takšnega, kakršen je, brez kozmetičnega olupševanja in montažnega priprojevanja resnice, kot bi se bržčas izrazili predstavniki sovjetskega montažnega gibanja. Dialektika v novem filmskem realizmu sicer ni več v ospredju oziroma je predrugачena s tako rekoč kanoniziranim realističnim obrazcem izgradnje scenarija, ki se izraža iz konkretnih življenjskih preizkušenj povsem običajnih posameznikov, večinoma zapuščenih bodisi od t. i. pomembnih Drugih bodisi odgovornih institucij.

Zapelji me se tako uvršča v zgornji okvir, a ga hkrati, v skladu z za prvenec presenetljivo zrelo avtorsko samosvojestjo zviija na sebi lasten način. Poleg standardnih prijemov vzpostavitve realistične reprezentacije, snemanja na realnih lokacijah ter vizualiziranja osebnih ter sistemskih krivic se *Zapelji me* poslužuje tudi značilnega fabulativnega algoritma novega realizma, to je prijema

zasnova/zaplet/rešitev. Prav način t. i. razrešitve je v Šantićevem prvencu izrazito poudarjen z osvoboditvijo obeh protagonistov, Jake in Ajde (Nina Rakovec), ki se spoznata v predelovalnici mesa.

Njuno srečanje je na prvi pogled trk različnih svetov; privilegirane Ajde, ki ji oče uredi priložnostno delo v predelovalnici mesa, v kateri je sam zaposlen kot delovodja, in Luke, ki ne le odrašča s prepričanjem, da je njegov oče mrtev, temveč je prisiljen živeti v domu, stran od matere in bližnjih. Toda kmalu se izkaže, da si Luka in Ajda le nista tako različna. Skozi njuno razmerje v tako rekoč geyrhalterjevsko obarvani mizansceni mesne predelovalnice, ki deluje kot kontrapunkt njuni krhkosti, se postopoma izrisujeta njuni težki, žalostni življenjski zgodbi, v katerih ni prostora za starševsko ljubezen. Za trenutek se sicer zazdi, v maniri dardenovskega pripovednega zamaha, da bo razmerje Luki in Ajdi pomagalo pozabiti na toksične družinske odnose, v katerih sta odrasčala. A pot k osvoboditvi ni enostavna; emocionalne rane obeh so namreč globoko vrezane v zemljevida njunega čustvenega doživljanja in vedenja.

Način soočanja Luke in Ajde z najglobljiimi strahovi in travmami, ki jima ga nameni Šantić, je zanimiv, vreden realističnih klasik. Proces čustvenega zdravljenja Luke in Ajde namreč ne poteka prek dobesedne ravni, temveč posredno, prek konfrontacije s starševskimi figurami, sočasno izrisujoč širšo družbeno panoramo razlik med generacijami ter med urbanim in ruralnim. Preizkušnje, pred katerimi se znajdetta Luka in Ajda, so tako v najmanj dvojni funkciji: po eni strani zgodbi odtisnejo pomensko razsežnost osebnega dozorevanja ter odrasčanja, po drugi strani pa pogumno nastavljajo ogledalo širši družbeni realnosti Luke in Ajde.

Zapelji me se tako vseskozi premika med individualnim in družbenim, pri čemer je Šantiću (ki je za kratke igrane filme doslej že prejel več uglednih mednarodnih nagrad) in ekipi uspelo posneti prepričljivo zgodbo, katere realizem tketa subtilen odziv na aktualni, širši družbeni položaj pozabljenih, pravzaprav na silo odpisane mlade generacije, pa tudi neverjetno, docela humanistično zaupanje v odrešilno moč ljubezni, v širši svet, če hočete.